

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL časopisu / URL of the journal: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Autor(i) / Author(s): Michal Zourek
Článok / Article: Vztahy Československa a Uruguaye v průběhu 20. století
Vydavateľ / Publisher: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica

Odporúčaná forma citácie článku / Recommended form for quotation of the article:

ZOUREK, M. 2016. Vztahy Československa a Uruguaye v průběhu 20. století. In *Politické vedy*. [online]. Roč. 19, č. 3, 2016. ISSN 1335 – 2741, s. 75-99. Dostupné na internete: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/archiv-vydani/2016/3-2016/michal-zourek.html>.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

VZTAHY ČESKOSLOVENSKA A URUGUAYE V PRŮBĚHU 20. STOLETÍ

RELATIONS BETWEEN CZECHOSLOVAKIA AND URUGUAY DURING THE 20TH CENTURY

Michal Zourek*

ABSTRACT

This article analyses the political and economic relations between Czechoslovakia and Uruguay during the 20th century. The main objective is to interpret unpublished Czech and foreign archives. Diplomatic relations between the two countries were established in 1921 and have never been suspended. The interwar period was marked by efforts to intensify and legally bolster trade between the two nations. During the Second World War, Uruguay actively spoke out in favour of occupied Czechoslovakia. This friendly attitude was often mentioned by Prague in subsequent years. During the Cold War, the foreign policy of Czechoslovakia was relatively coherent. In contrast, the foreign political orientation of Uruguay was characterized by discontinuity. Uruguay and also other countries of Latin America would generally prefer business contacts to diplomatic ones. The business exchange was therefore the main factor which was influencing the level and character of the mutual relations. An intensive exchange between both states was going on even in the period of the military anti-Communist regime in Uruguay (1973–1985). The end of the Cold War and the change in foreign policy orientation of Czechoslovakia (from 1993, the Czech Republic and Slovakia) resulted in a decline in interest in contacts not only with Uruguay, but also the entire region of Latin America.

Key words: 20th Century, Czechoslovakia, Uruguay, Latin America, International Relations

Úvod

Východní republika Uruguay je svou rozlohou i počtem obyvatel vůbec

---

* PhDr. Michal Zourek, Ph.D. působí jako odborný asistent na Katedře cizích jazyků Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích, Okružní 517/10, 370 01 České Budějovice, Česká republika. Zároveň jako postdoktorand na Instituto de Historia Argentina y Americana Dr. Emilio Ravignani, Grupo de Estudios Históricos sobre la Guerra, CONICET/UBA, Argentina, e-mail: zourek@centrum.cz.

nejmenším španělsky mluvícím státem Jižní Ameriky. Jejými sousedy jsou naopak dva největší státy kontinentu Brazílie a Argentina. V rámci regionu představuje Uruguay politicky stabilní a ekonomicky vyspělou zemi se silnou střední třídou. Navzdory velikosti není mezinárodní postavení země rozhodně zanedbatelné, což dokládá skutečnost, že metropole Montevideo je centrem významných organizací Mercosur a ALADI. Uruguayská vláda v nedávných letech dosáhla několika pozitivních ekonomických výsledků a zároveň vzbudil pozornost její přístup k problematice interrupce, sňatků homosexuálů a legalizace marihuany. Uruguay se tak pro ostatní země stává inspirací a alternativou.

Díky své strategicky výhodné poloze, politické stabilitě, Evropě blízkému kulturnímu prostředí a zejména pak struktuře své ekonomiky začala Uruguay velmi záhy přitahovat pozornost Československa. Diplomatické styky mezi oběma státy byly navázány již na počátku dvacátých let a do dnešní doby, navzdory řadě vyhocených momentů, nedošlo k jejich přerušení. V období studené války byl rozvoj vzájemné relace limitován faktem, že se země nacházely v opačné sféře ideologického vlivu. Konec bipolárního uspořádání světa však k rozvoji vzájemné relace nepřispěl, spíše naopak. Pád komunistického režimu ve východní Evropě, rozpad Československa a změna zahraničně politické orientace České republiky znamenaly pokles zájmu Prahy o kontakty nejen s Uruguayí, ale i s celým regionem. Nepříznivé tendence vyvrcholily roku 2007, kdy se české ministerstvo zahraničí, navzdory bohaté tradici vzájemných styků, rozhodlo zrušit velvyslanectví v Montevideu.¹ Faktický zánik úřadu nastal v polovině následujícího roku. Tento krok následně podpořil uruguayské rozhodnutí uzavřít velvyslanectví v Praze, k němuž došlo v roce 2011. Uruguay tak v současné době spadá pod správu velvyslanectví v Buenos Aires a Česká republika pod velvyslanectví ve Vídni.

Cílem studie je analýza vztahů mezi Československem a Uruguayí v průběhu dvacátého století. Hlavní pozornost je věnována kontaktům politickým a ekonomickým, stranou ale nezůstanou ani styky kulturní. Prostřednictvím literatury a zejména archivních dokumentů chceme na jedné straně přiblížit obecné trendy charakterizující vzájemnou relaci v tomto období, na straně druhé pak některé konkrétní oblasti, v nichž si Československo vydobylo dobré jméno, a na které je tak třeba možné navázat.

---

¹ Po rozdělení federace převzala budovu velvyslanectví v Montevideu Česká republika. Slovenská republika nový úřad v zemi nezdělala a Uruguay tak spadala pod správu jejího velvyslanectví Buenos Aires již od roku 1993.

1 Období 1921 – 1945: obchod, přistěhovalci a solidarita

Diplomatické styky mezi oběma státy byly navázány 16. srpna 1921, kdy uruguayský vyslanec **Luis Garabelli** předal prezidentovi **Masarykovi** své pověřovací listiny. **Garabelli**, vyslaný z Vídně, se stal současně vůbec prvním latinskoamerickým diplomatem, který měl v Praze trvalé sídlo. Téhož roku vznikl v Montevideu čs. honorární konzulát. Prvním diplomatickým zástupcem akreditovaným v Uruguayi se stal 19. ledna 1931 čs. vyslanec v Argentině **Eduard Machatý**. (Příručka, 1987, s. 191) Roku 1934 vznikl v Montevideu generální konzulát, do jehož čela byl dosazen dlouholetý honorární konzul **Jan Sykáček**.

Obě strany uvažovaly o smluvní úpravě vzájemných obchodních styků již v roce 1923. K uzavření první platební dohody nakonec došlo 6. března 1936. Dne 23. března téhož roku byla mezi oběma státy uzavřena obchodní dohoda obsahující doložku nejvyšších výhod, ratifikace této smlouvy ale realizována nebyla. Bilance obchodní výměny byla pro Československo až do roku 1930 aktivní. V důsledku hospodářské krize se ale situace obrací a ve druhé polovině třicátých let je saldo pro Československo trvale negativní. V meziválečném období byly z Uruguaye do Československa dováženy především vlna, kůže, maso, tuky a oleje. Hlavní položky čs. vývozu tvořily stroje, železo, chemikálie, cukr, slad, obilí, luštěniny, textilie, sklo a bižuterie. (Novotný, Šouša, 1998)

Ve dvacátých letech emigrovalo z Československa do Uruguaye několik stovek osob. Nejvíce z nich pocházelo z oblasti východního Slovenska. Na přelomu třicátých a čtyřicátých let země přijala také několik desítek emigrantů židovského původu. Pravděpodobně největší proslulosti dosáhl **José Pedro Rona**, rodák ze slovenského Lučence, který do Uruguaye uprchl roku 1940. Později se stal jedním z nejvlivnějších latinskoamerických dialektologů. (ABS, 8. 3. 1963) Roku 1923 byl v Montevideu založen Slovenský spolek, do něhož postupně vstupovali i méně početní krajané české národnosti, kteří nebyli schopni založit vlastní sdružení. Roku 1937 vznikl v provincii Mercedes dodnes fungující sportovní klub Praga. Jeho zakladatel bulharského původu **Pedro Pasheff** ho nazval na paměť města, kde v mládí studoval. Klub udržující kontakty s čs. zastupitelským úřadem se orientoval zejména na košíkovou a volejbal. (AMZV, 21. 2. 1977) Jméno *Checoslovaquia* později nesla škola v montevidejské čtvrti Cerro.

Po událostech 15. března 1939 se Uruguay stala jedním z mála

latinskoamerických států, který nepřestával uznávat existenci ČSR. (Příručka, 1987). Stejně jako další země regionu, také Uruguay v průběhu válečného konfliktu přešla od neutrality na stranu spojenců a 25. ledna 1942 vyhlásila státům Osy válku. Toto rozhodnutí otevřelo cestu k tomu, aby Montevideo uznalo londýnskou exilovou vládu, k čemuž došlo 20. dubna 1942. V souvislosti s lidickou tragédií byl roku 1942 v Montevideu postaven pomník a v květnu následujícího roku pak bylo jménem Lidice pojmenováno jedno z montevidejských náměstí. Slavnostního aktu se zúčastnili mj. i viceprezident země **Alberto Guani** a starosta Montevidea **Juan Pedro Fabini**. Jednalo se o vůbec první jihoamerické náměstí, které bylo pojmenováno na počest této čs. obce. (Nová doba, 1943) Aktu se zúčastnil také **František Kadeřábek**, předválečný vyslanec, jenž byl 17. dubna 1942 uruguayskou stranou znovu potvrzen ve funkci.

Válečný konflikt vážně ovlivnil vztahy uvnitř krajanského hnutí. Většina členů Slovenského spolku uvítala vytvoření Slovenského státu, zatímco méně početní čeští krajané s touto podporou nesouhlasili a v červnu 1941 založili vlastní Československý kroužek. Organizace se hlásila ke koncepci exilové vlády, aktivně se připojila k protinacistickému hnutí čs. krajanů v zahraničí a Spojencům pomáhala dary zasílanými prostřednictvím Červeného kříže. Na rozdíl od Slovenského spolku se Československý kroužek stal členem Slovanské unie sdružující spolky slovanských národů a aktivně participoval na prvním Všeslovanském sjezdu, který se konal v Montevideu v dubnu a květnu roku 1943. (Nálevka, 1975) Situace mezi krajany se neuklidnila ani po skončení války, neboť Slovenský spolek se nadále hlásil k **Hlinkově** odkazu (AMZV, 23. 3. 1972). Dle odhadů žilo v padesátých letech v zemi kolem tisícovky slovanských a českých krajanů, z nichž většina žila mimo hlavní město. (ABS, 27. 8. 1961)

2 Období 1945 – 1959: od ochlazení vztahů k postupnému rozvoji spolupráce

Po válce obě země usilovaly o rychlou obnovu politických a ekonomických styků. Malý uruguayský trh sice nemohl představovat pro čs. zboží významné odbytiště, na straně druhé však pozornost čs. hospodářských kruhů tradičně vzbuzovaly uruguayské exportní artikly – maso, kůže a vlna. První hospodářská delegace Československa zavítala do Latinské Ameriky roku 1946 a na programu měla kromě hospodářsky významných států Argentiny a Brazílie, také

návštěvu Uruguaye. Československu se podařilo získat zakázky na výstavbu cukrovaru a pivovaru v Paysandú a dne 2. ledna 1947 byla podepsána obchodní dohoda. V témže měsíci bylo v Montevideu zřízeno čs. vyslanectví, které nahradilo dosavadní generální konzulát. Historicky prvním vyslancem sídlícím v Montevideu se stal **Miroslav Rašín**, syn významného prvorepublikového politika. V reakci na nástup komunistů k moci a abdikaci prezidenta **Edvarda Beneše**, v červnu roku 1948 **Rašín** na svou funkci rezignoval. Uruguayská vláda odmítla uznat jeho nástupce a celá záležitost byla vyřízena až následující rok, kdy byly zastupující pravomoci převedeny na čs. vyslance v Buenos Aires. Od roku 1952 vedl vyslanectví v Uruguayi chargé d'affaires.

V dubnu 1948 Uruguay zřídila v Praze své vyslanectví, avšak jednalo se na delší dobu o poslední vstřícný krok. (Příručka, 1987; Příručka, 1974) V atmosféře počínající studené války bylo stále více zjevné, že země ležící v zájmové sféře USA, neměla na rozvoji styků se státy východního bloku zájem. Například velvyslanectví v Moskvě bylo od roku 1947 neobsazené a roku 1951 došlo k jeho zrušení. (AMZV, 5. 7. 1956) V květnu 1954 zůstal neobsazený i úřad v Praze, když byl dosavadní chargé d'affaires přeložen do Bělehradu, aniž by byl jmenován jeho nástupce. (AMZV, 4. 12. 1957) Uruguayský parlament současně odmítl ratifikovat obchodní dohodu a vzájemný obchod tak probíhal na základě kompenzačních dohod mezi Státní bankou československou a Banco de la República Oriental de Uruguay. Dohody byly sjednány roku 1948 v Montevideu během návštěvy generálního ředitele československé banky **Leopolda Chmely**. (Jún, 1994)

Obchodní výměna byla vždy hlavním činitelem ovlivňujícím úroveň a charakter vzájemných vztahů. Omezenost vlastní průmyslové výroby a závislost na poptávce po výše uvedených komoditách představovaly pro uruguayskou ekonomiku výrazné limity, které se ve druhé polovině století naplno projevíly. Kzintenzivnění vzájemných kontaktů, v prvních letech studené války zcela minimálních, dochází v polovině padesátých let. V této době se Uruguay začala potýkat s vážnou ekonomickou krizí doprovázenou silnou inflací, růstem cen, zhoršením životní úrovně, celkovou stagnací hospodářství a růstem nezaměstnanosti. Ve snaze najít nová odbytiště svých produktů, zejména vlny, se země začala obracet k východní Evropě. Jejich platby valutami byly sice omezené, avšak napomáhaly vyrovnávat prohlubující se negativní bilanci uruguayského zahraničního obchodu. Dne 12. září 1955 tak v Montevideu došlo k podpisu československo-uruguayské obchodní dohody s doložkou nejvyšších výhod. (AMZV, 26. 9. 1957)

Události, k nimž došlo na podzim téhož roku v Maďarsku, vyvolaly také v Uruguayi ostré protisovětské reakce. Uruguayští delegáti na Valném shromáždění OSN patřili vůbec k největším kritikům sovětské intervence. V listopadu došlo k vypálení sovětského konzulátu a uvažovalo se o přerušení vztahů. Za této situace bylo čs. vyslanectví pověřeno případným převzetím zastupování zájmů SSSR v zemi. Došlo rovněž k několika útokům proti čs. vyslanectví. (AMZV, 15. 11. 1956) Možná i pod vlivem tohoto vývoje změnila uruguayská vládní rada původní usnesení a jmenování vyslance do Prahy odložila. Úřad v Československu tak byl obsazen teprve v září 1957, po dlouhých deseti letech, kdy byl jmenován **Mario Galbiati**. (AMZV, 4. 12. 1957) Na tuto skutečnost zareagovala Praha jmenováním vyslance **Josefa Kalvody**. Ten předal uruguayské vládě své pověřovací listiny v květnu 1958 jako teprve druhý poválečný rezidentní vyslanec. (AMZV, 28. 9. 1960)

Částečné zlepšení vztahů se odrazilo také v hospodářské oblasti. V listopadu 1956 proběhla v Montevideu Československá průmyslová výstava, kterou během tří týdnů shlédlo 100 000 návštěvníků. (AMZV, 14. 6. 1957) Tento rok dosáhly čs. vývozy do Uruguaye takřka 20 milionů korun a tuto hodnotu se dlouhá léta nepodařilo překonat i díky postupnému omezování dovozů do země. V padesátých letech v čs. vývozech převažovaly průmyslové výrobky, chemikálie, řezivo, předvalky a osobní auta. (AMZV, 28. 9. 1960) Pokud jde o vývoz z Uruguaye, hodnotou 25,6 milionů korun se Československo roku 1956 zařadilo na šesté místo. Tento výsledek byl překonán roku 1959, kdy bylo dovezeno zboží za 28,2 milionu korun. V tomto roce představoval podíl Československa na uruguayském vývozu 4 % a do Československa směřovalo 6,1 % vývozu vlny. (AMZV, 29. 6. 1962)

V srpnu 1958 pobývala v Uruguayi čs. parlamentní delegace vedená poslancem **Jaroslavem Kroftou**. Ve vládním paláci delegaci přijal **Luis Batlle Berres**, jedna z hlavních postav tehdejší uruguayské politiky. Při své návštěvě Evropy v předešlém roce odmítl pozvání do ČSSR s tím, že by ho tato návštěva zavazovala k návštěvě SSSR. Podle svědků zahájil **Batlle Berres** konverzaci s čs. hosty následující větou: „*Uruguay rovněž buduje socialismus, ovšem s tím rozdílem, že při tom zachovává svobodu a demokracii, což se o Vás říct nedá.*“ (AMZV 21. 8. 1958, s. 1) Během návštěvy vydal konzervativní list *El País* článek bývalého vyslance **Miroslava Rašína** ostře útočící na čs. vládu. Autor v něm mj. píše, že se „*Československo nechalo využít Sověty jako klín pro proražení jejich vlastní cesty do Uruguaye.*“ (Rasin, 1958, s. 4) Uruguay současně navštívila také sovětská delegace a v zemi proběhlo několik protestních akcí organizovaných

zejména maďarskými emigranty. V souvislosti s pobytem těchto delegací otiskl list *El Día* 16. srpna článek Nežádoucí návštěvy. (AMZV, 21. 8. 1958)

Tabulka č. 1: Obchod Československa s Uruguayí v letech 1946 – 1959 v mil. Kč

Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
1946	1,817	2,032	-0,215
1947	10,540	2,280	8,260
1948	15,653	10,439	5,214
1949	6,323	5,965	0,358
1950	11,400	6,677	4,723
1951	5,635	4,622	1,013
1952	3,732	7,296	-3,564
1953	3,637	3,021	0,616
1954	8,371	16,555	-8,184
1955	10,611	16,375	-5,764
1956	19,934	25,591	-5,657
1957	8,007	23,210	-15,203
1958	12,867	19,890	-7,023
1959	17,985	28,199	-10,214

Zdroj: (AMZV 10. 11. 1955, 15. 5. 1964)

V říjnu 1959 byla uskutečněna návštěva uruguayské parlamentní delegace, kterou vedl předseda poslanecké sněmovny **Francisco Rodríguez Camusso**. Hlavním bodem jednání bylo prohloubení hospodářských styků. (AMZV, 22. 10. 1959) Další významná státní návštěva proběhla v červnu následujícího roku, kdy do Uruguaye zavítala československá mise dobré vůle vedená náměstkem ministra zahraničních věcí **Jiřím Hájkem**. Jednalo se o část vládní delegace, která se zúčastnila oslav 150. výročí argentinské nezávislosti. Mise byla přijata ministry zahraničních věcí, práce a průmyslu a dále členem Národní vládní rady **Eduardem Víctorem Haedem**. (Zourek, 2014)

Ve druhé polovině padesátých let se současně začala rozvíjet v příštích letech velmi úspěšná kulturní spolupráce mezi oběma státy. Hlavní zásluhu na tom měla intenzivní spolupráce ministerstev školství a kultury obou zemí, která byla potvrzena v dubnu 1956 v Praze u příležitosti návštěvy generálního ředitele SODRE. (AMZV, 5. 7. 1956) Tato státní instituce založená roku 1929 s cílem podporovat šíření informací, kultury a umění disponovala rozhlasovým a televizním kanálem, jejichž prostřednictvím do Uruguaye pronikala čs. hudba a film. Např. rozhlasová stanice SODRE, jediná nekomerční v zemi, každou neděli

vysílala půlhodinový pořad věnovaný čs. vážné hudbě. Distribuci nahrávek zajišťoval prostřednictvím čs. vyslanectví Československý rozhlas. (AMZV, 28. 9. 1960) Od roku 1954 navíc SODRE organizovala MFF krátkometrážních dokumentárních a experimentálních filmů, kterého se čs. tvůrci pravidelně účastnili. Právě díky tomuto festivalu získal **Jiří Trnka** a později také **Jan Švankmajer** v zemi mimořádné renomé.

3 Období 1959 – 1973: od kubánské revoluce po státní převrat

Kubánská revoluce probudila ve východní Evropě zájem o doposud přehlížený region Latinské Ameriky, který byl doprovázen úvahami o silnějších kontaktech s kontinentem či přinejmenším s některými oblastmi. Na sovětský popud na počátku dekády vzniká několik československých rezidentur (základen tajné služby). Na podzim 1962 jich existovalo již devět, konkrétně v Riu de Janeiru, Buenos Aires, Méxicu, Havaně, Montevideu, La Pazu, Bogotě, Caracasu a Santiagu de Chile. Jejich prioritním úkolem bylo sledování a narušování aktivit USA dezinformačními a konfrontačními akcemi. (ABS, 10. 10. 1961) Rezidentura v Uruguayi byla zřízena během prvního čtvrtletí roku 1961 a disponovala třemi pracovníky. (ABS, 24. 7. 1961) Návrh na zřízení rezidentury v Uruguayi byl podán v listopadu 1960. Mezi důvody bylo mj. uvedeno:

„Poměrně liberální režim dává možnosti při provádění aktivních opatření, zejména publikačního rázu, které by pak mohly být rozšířeny do dalších zemí Latinské Ameriky. Rovněž existují v zemi dobré možnosti pro propagaci kubánské revoluce a organizování podpory pro ni, neboť revoluční Kuba je v Uruguayi značně populární, zejména mezi studenty a intelektuály. (...) Uruguay se současně stala centrem latinskoamerických politických emigrantů, kteří museli emigrovat před nepřátelskými režimy, hlavně z Paraguaye a Guatemaly. Tyto skupiny skýtají možnost využít jich přímo pro boj proti diktátorským režimům v jiných zemích.“ (ABS, 2. 11. 1960, s. 1)

Úspěch Castrových oddílů byl na druhé straně doprovázen snahou Washingtonu zabránit rozšíření levicových režimů do dalších zemí regionu. V Uruguayi se roku 1958, po 93 letech nadvlády strany Colorado, dostala k moci Národní strana, které antikomunistické názory nebyly cizí. Hlavním představitelem této linie se stal **Benito Nardone**, vůdce zemědělského hnutí. Právě on během svého předsednictví v Národní vládní radě² v letech 1960 – 1961 zahájil ostrou

---

² Kolektivní vládní orgán existující mezi léty 1952 a 1967. Prezident této devítileté rady, který byl hlavou výkonné moci, byl každoročně obměňován zástupci vítězné strany.

protisovětskou kampaň. Např. 30. října 1960 vystoupil v rozhlasovém projevu, v němž vyslanectví Sovětského svazu a Československa označil za střediska špionážní činnosti. Následující den list *El Debate* uveřejnil celý **Nardoneho** projev pod titulkem *Země se musí rozhodnout pro demokracii nebo komunismus*. (AMZV 1. 11. 1960) V červnu 1961 byl v listu *El Día* otištěn článek *Československo: hrot kopí komunistického pronikání*, který tuto zemi popisuje jako malý nevinný satelit, jenž je ve skutečnosti ideální maskou sovětských zájmů. (Moncada, 1961)

V říjnu 1961 přijala Národní vládní rada opatření omezující činnost velvyslanectví SSSR. Bylo nařízeno snížení počtu jeho pracovníků, omezení pohybu a poštovní zásilky byly vystaveny přísným kontrolám. (AMZV 7. 10. 1961) Nařízení se Československa, jakož i dalších socialistických zemí, netýkala, což největší pravcový deník *El País* ve svém úvodníku ze 7. října nadepsaném *Neúplný závěr* komentoval slovy: „Co v těchto usneseních nenacházíme, jsou nařízení vůči ostatním zastupitelským úřadům zemí za železnou oponou a proti velvyslanectví Kuby, které se stalo největším zásobovacím pramenem, pokud jde o propagandistický a podvrtný materiál. Učiněný krok bez dalšího rozšíření bude nedostatečný, protože může vést k prohloubení nebezpečné činnosti satelitních zastupitelských úřadů.“ (AMZV, 7. 10. 1961, s. 1) Několik dní poté, 18. října 1961, uveřejnil týdeník *El Reporter* rozhovor se členem Národní vládní rady **Faustinem Harrisonem** nazvaný *Za přerušení diplomatických vztahů s Ruskem*, kde doslovně říká: „Bojuji a budu bojovat za to, aby Uruguay přerušila diplomatické styky s Ruskem a se všemi satelity...“ (AMZV, 15. 11. 1961) V těchto protikomunistických kampaních byl navíc často zdůrazňován význam Prahy jakožto sídla mezinárodních komunistických organizací. Československo však díky tradici vzájemných styků a nezanedbatelným nákupům mělo ze všech zemí sovětského bloku v Uruguayi nejvýhodnější pozici. Jeho vyslanectví mělo např. možnost bezprostředního styku se všemi ministerstvy, zatímco jiné zastupitelské úřady států východní Evropy byly odkazovány na diplomatický protokol. (AMZV, 2. 8. 1962)

Orientace Uruguaye na USA výrazně zasáhla do oblasti ekonomických vztahů. Roku 1960 se Uruguay rozhodla přistoupit na ekonomický program Mezinárodního měnového fondu, který ji garantoval úvěr 200 milionu dolarů. Země se tak pustila do provedení měnové a devizové reformy, úplné liberalizace zahraničního obchodu a rušení doposud existujících bilaterálních dohod. Preference obchodu na bázi volně směnitelných měn se projevila v diskriminaci clearingových zemí. Roku 1961 v důsledku této obchodní politiky poklesl podíl socialistických zemí na vývozu do Uruguaye na pouhých 2 %, zatímco v roce 1959

činil 8 %. Pokles způsobilo zejména vyřazení SSSR z uruguayského trhu v roce 1961, přestože jeho nabídky na dodávky ropy byly cenově nejvýhodnější. Ze socialistických zemí si své postavení udržely jen Československo a NDR, přestože i jejich vývozy zaznamenaly pokles. (AMZV, 22. 1. 1962)

V případě Československa se tento pokles neprojevil v dovozu z Uruguaye a to zejména díky nepříznivé situaci v sousední Argentině. Například roku 1961 nakoupilo Československo 3 749 tun mraženého masa, což představovalo 9 % uruguayského vývozu této komodity a zařadilo se tak na druhé místo za Velkou Británií. (AMZV, 2. 8. 1962) Začátkem roku 1962 vypověděla Uruguay bankovní smlouvy s Bulharskem, Rumunskem a Jugoslávií. Československo bylo jednou z mála zemí a vůbec jedinou socialistickou, s níž se Uruguay rozhodla udržet bankovní smlouvu i nadále v platnosti. (AMZV, 2. 8. 1962) Bylo nepochybně vnímáno jako důležitý obchodní partner, což dokládají slova předsedy Národní vládní rady **Faustina Harrisona**, jehož názory se jinak vyznačovaly silným antikomunismem. **Harrison** 29. prosince 1962 v souvislosti s hrozbou zastavení britských nákupů uruguayského masa prohlásil, že jedním z nejjistějších odbytišť je nyní Československo a Sovětský svaz. (AMZV, 3. 1. 1963)

Československé nákupy přesahující částku čtyř milionů dolarů byly nakonec pro uruguayskou vládu potýkající se s vážnou ekonomickou krizí dostatečným argumentem, aby vyslyšela žádost Prahy a v srpnu 1963 schválila povýšení zastupitelského úřadu na základě reciprocit. K realizaci došlo 5. dubna 1964 a Praha se tak po Moskvě a Bělehradě stala třetím východoevropským městem, kde měla Uruguay své velvyslanectví. V říjnu 1964 nastoupil v Uruguayi nový čs. titulář **Karel Vojáček**, který pověřovací listiny předal v prosinci. Vzhledem k průtahům uruguayské strany předal první velvyslanec **Marcos Brondi** své pověřovací listiny v únoru 1965.

V únoru 1964 navštívil Československo uruguayský ministr zahraničních věcí **Alejandro Zorrilla**. Stal se tak vůbec prvním latinskoamerickým ministrem zahraničí (mimo Kubu) a prvním představitelem uruguayské vlády, který navštívil Československo. Účelem návštěvy bylo jednání s čs. představiteli o dalším rozvoji vzájemných styků, zejména pak o rozšíření obchodní výměny. Během svého pobytu byl ministr **Zorrilla** přijat prezidentem **Novotným**, ministrem zahraničí **Davidem** a ministrem zahraničního obchodu **Hamouzem**. (AMZV, 18. 2. 1964) V polovině šedesátých let zavítala do ČSSR řada dalších uruguayských představitelů, byť jejich návštěvy nepřinesly výraznější politický efekt. Roku 1964 například **Luis Pedro Bonavita** předseda levicového hnutí FIDEL, generální tajemník Komunistické strany Urugueye **Rodney Arismendi** (NA, 28. 8. 1964),

kteřý návštvu zopakoval roku 1967 (NA, 10. 3. 1967), senátor **Luis Tróccoli** a poslanec **Glaucio Segovia**, jenž ČSSR navštvil znovu v řijnu následujícího roku. V zářij 1965 navštvil veletrh v Brně ministr průmyslu a práce **Francisco Ubillos**. (AMZV, 25. 3. 1966)

V této době bylo realizováno také několik návštvů představitelů kulturního světa. V prosinci 1963 pobýval v Praze na doporučení čs. vyslanectví novinář a pozdější světoznámý spisovatel **Eduardo Galeano**. V týdeníku *Marcha*,³ jehož byl tehdy redaktorem, publikoval o své návštvě dvoustránkovou reportáž. (Galeano, 1963)⁴ Tehdy třidvacetiletý **Galeano** zde mistrně popisuje atmosféru čs. kulturního života poznamenaného politickou liberalizací. Navštvil řadu výstav a představení nezávislých divadel, podrobněji se pak v reportáži věnuje fenoménu Laterny magiky. Hodnotí snímky nové čs. vlny *Zlaté kapradí* od **Jiřiho Weisse** a *Až přijde kocour* od **Vojtěcha Jasného**, který ho obzvláště zaujal. Navštvil také pracovnu **Jiřiho Trnky**, s nímž si popovídal o jeho filmové tvorbě. V březnu 1966 navštvil Československo další slavný uruguayský spisovatel **Mario Benedetti**.

V lednu 1965 v Uruguayi pobývali spisovatelé **Lumír Čivrný** a **Norbert Frýd**. (AMZV, 25. 5. 1965) V listopadu téhož roku při svém návratu ze stáže v Chile navštvil Uruguay historik **Josef Poliřenský**. Roku 1965 během návštvě uruguayské kulturní delegace došlo k podpisu dohody mezi Karlovou Univerzitou a Universidad de la República o spolupráci a vzájemné výměně profesorů a vědeckých publikací. Československo v této době poskytovalo ročně pět stipendií pro uruguayské studenty. Naopak v Uruguayi žádný československý student nestudoval, neboť tamní univerzity neměly finanční prostředky na zaplacení cesty. (ABS, řijen 1966)

V průběhu roku 1966 se vztahy Uruguaye a socialistických zemí výrazně omezily. V únoru dokonce došlo k vypovězení obchodní mise KLDR. (AMZV, 16. 2. 1966) Obviňování z aktivit tajných služeb, kterému v této době socialistické státy čelily, se jeví jako oprávněné v kontextu následujících informací. Na počátku roku 1967 nově jmenovaný náměstek ministra vnitra, styk čs. rezidentury (od r. 1966), **Alejandro Rovira** (krycí jméno **Veslař**) zprostředkoval dodávku čs. lehkých zbraní pro potřeby uruguayské policie. Omnipol měl o dodávku eminentní

---

³ Periodikum založené v roce 1939 mělo velký ohlas v celé Latinské Americe. Zejména pak v šedesátých letech, kdy byl časopis nositelem myšlenek z revoluční Kuby. Roku 1974 byl týdeník zakázán.

⁴ Reportáž v nezměněné podobě jen s nepatrně upraveným názvem – *Los blues de Siberia y las Brumas de Praga* (Blues ze Sibíře a pražské temnoty) – byla publikována roku 1989 v knize *Nosotros decimos no* (My říkáme ne).

zájem, neboť nejvyšší čs. orgány mu udělily souhlas k prodeji speciálních materiálů v Latinské Americe. Uruguay nabídku přijala zejména díky výhodné ceně. Většinu zásilky v hodnotě 750 000 dolarů tvořilo 15 000 kusů revolverů Grand. Náměstek ministra vnitra **Rovira**, zástupce šéfa policie **Chavez** a vojenský poradce ministra vnitra **Gente** získali z uvedeného obchodu důvěrnou provizi 5 %. (ABS, 20. 11. 1967) Zakázka nakonec nebyla realizovaná na zásah USA, které měly na dodávce zájem. S **Rovirou** ztratila čs. rozvědka styk roku 1971. Následující rok se stal ministrem vnitra a později ministrem zahraničí.

Proces politického uvolnění v Československu v roce 1968, tzv. pražské jaro, vzbuzovalo v Uruguayi zájem a sympatie. Jak napsal vyslanec **Karel Vojáček**: „Československo má v Uruguayi pověst jako sice země komunistická pod vlivem Moskvy, ale která má nejvyšší hospodářskou a životní úroveň a spolu s kulturní vyspělostí obyvatelstva si uchovála určité demokratické tradice. Je zajímavé, že ještě před vznikem obrodného procesu jsme byli považováni spolu s Jugoslávií za nejdemokratičtější ze socialistických zemí.“ (AMZV, 2. 6. 1968) Srpnová intervence zemí Varšavské smlouvy se v Uruguayi, krom komunistické strany, dočkala rázného odsouzení a tamní vláda vyjádřila Československu svou podporu.

Přestože bylo Československo v rámci zemí východního bloku považováno za nejserióznějšího a nejčitelnějšího partnera (AMZV, 16. 2. 1966), rozvoj vzájemných obchodních styků byl i nadále paralyzován hospodářskou situací v Uruguayi. Překonat 200 milionovou hranici vývozu se uruguayské vládě podařilo teprve v roce 1969, po dlouhých třinácti letech. Součet salda v letech 1951 – 1964 přesáhl půl miliardy dolarů. Země tak v polovině šedesátých let musela přistoupit k mimořádnému snížení dovozu, který se omezoval jen na nejnужnější zboží, čímž byl chronický deficit zastaven. Např. v lednu 1965 došlo k dočasnému zákazu dovozu, který byl zrušen až po další devalvaci pesa 18. března. Dovoz do země pak byl zastaven znovu v červenci 1967 a trval až do konce roku. (*El Comercio*, 1978; Farropa, 1965)

Investice socialistických států v Uruguayi byly omezeny na minimum. Jejich úvěry nabízené na podporu vývozu zboží nemohly konkurovat severoamerickým firmám dodávajícím stroje na třicetiletý úvěr s 5% úrokem. (AMZV, 10. 1. 1970, s. 3) Navzdory závazku uruguayské strany v protokolu z února 1964 nakonec k výstavbě čs. cukrovaru nedošlo a dohoda se promítla pouze v navýšení čs. nákupů masa. Platební dohoda s Československem platná od září 1955 byla uruguayskou stranou vypovězena k 1. lednu 1970. Československo, bylo spolu se Španělskem vůbec poslední zemí, s níž Uruguay tuto smlouvu udržovala.

V této době již neměla přílišný význam a přechod k volnému platebnímu styku naopak bankovních transakce urychlil. (AMZV, 13. 10. 1969) V únoru 1970 podepsali v Uruguayi zástupci podniku Kara Trutnov dohodu o vytvoření smíšené československo-uruguayské společnosti Kara-Sur s čs. kapitálovou účastí. Současně byl podepsán i kontrakt na výstavbu koželužny. Do budoucna se uvažovalo také o zřízení výroby traktorů. (AMZV, 4. 11. 1970). Několik dní poté přijela do Montevidea čs. obchodní delegace vedená náměstkem ministra zahraničního obchodu **Ivanem Petrem**, která jednala mj. s prezidentem **Jorgem Pachecem Arcem**. (AMZV, 4. 11. 1970)

Roku 1970 obchodní výměna dosáhla největšího obratu od konce druhé světové války, který byl způsoben navýšením čs. nákupů. V tomto roce se Uruguay podílela na čs. obchodní výměně s Latinskou Amerikou 9,8 % (vývoz 5,1 % a dovoz 13 %). Tento podíl rozhodně nebyl zanedbatelný. Většinu vývozu tvořily stroje a dopravní prostředky. Katastrofální hospodářská situace země však roku 1971 uruguayskou vládu vedla k dalšímu zastavení dovozů. Navíc bylo uvaleno i moratorium na platby do ciziny. Československo tak mělo v Uruguayi pohledávky ve výši 1,3 milionu dolarů.

Tabulka č. 2: Obchod Československa s Uruguayí v letech 1960 – 1973 v mil. Kčs

Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
1960	12,3	4,5	7,8
1961	10,4	27,3	-16,9
1962	8,2	30,6	-22,4
1963	5,7	28,9	-23,2
1964	9,7	34,1	-24,4
1965	4,4	25,9	-21,5
1966	14,4	14,4	0
1967	7,7	18,4	-10,7
1968	13,7	18,9	-5,2
1969	8,4	34,3	-25,9
1970	15,6	56,5	-40,9
1971	8,2	31,8	-23,6
1972	5,0	23,6	-18,6
1973	5,1	49,7	-44,6

Zdroj: AMZV, 13. 10. 1969; Radovan, Pátek, 1978, s. 115

Volby konané v listopadu 1971 v atmosféře hluboké politické, hospodářské i společenské krize prokázaly rostoucí fragmentaci uruguayské politické scény.

Vedle dvou tradičních stran zaznamenalo poprvé v dějinách země výrazný výsledek třetí uskupení. Koalice levicových stran Široká fronta (Frente Amplio) vedená **Líberem Seregnim** dosáhla více než 18 % hlasů, v Montevideu pak dokonce 30 %. Díky roztržitosti politického spektra byl prezidentem zvolen kandidát strany Colorado **Juan María Bordaberry**, který nezískal ani čtvrtinu hlasů. Za jeho vlády došlo k výraznému posílení role armády, která na počátku roku 1972 zahájila brutální represe vůči levicové městské guerille Tupamaros. Právě aktivita levicové subverze a mnoho let trvající neschopnost politických stran dát účinné odpovědi na ekonomické problémy země vedla k politickému převratu.

4 Období 1973 – 1985: vláda diktatury

Na rozdíl od jiných latinskoamerických zemí, kde armáda vytěsnila ústavně zvolené vlády, v Uruguayi směřování země k autoritářské diktatuře posvětil sám demokraticky zvolený prezident **Bordaberry**, který 27. června 1973 podepsal dekret o zrušení parlamentu. Za to mu bylo umožněno, aby i nadále zůstal v čele země, byť jeho pravomoci byly značně omezené. Hlavní ideologickou podstatou nového režimu se stal odpor k marxismu, v němž armáda spatřovala hlavního viníka nefunkčnosti minulého politického systému. Snaha vlády o „zavedení pořádku“ si však vyžádala kruté daně v podobě likvidace demokracie a porušování lidských práv. Levicová uskupení byla zakázána, stejně jako odbory a mnohá periodika. Řada osob byla vystavena násilným perzekucím. Autoritářský režim ve snaze vyhlazení subverze učinil z Uruguaye stát s nejvyšším počtem vězňů na jednoho obyvatele v Latinské Americe. (Lerin, Torres, 1987) Pro Uruguayce se otevíralo nejbolestivější období národních dějin.

Antikomunistická politika nové vlády vztahy se socialistickými státy výrazně poznamenala. Uruguayský velvyslanec v Praze **Oscar Infanzos** **Soba** byl záhy po převratu odvolán a úřad vedl nadále chargé d'affaires, jehož aktivita se omezovala na příležitostné společenské styky a výkon konzulární agendy. Stejně tak se Uruguay zachovala i v případě Sovětského svazu. S přihlédnutím k nízkému stupni vzájemných mezistátních styků, politicko-hospodářskému významu relace a úrovni diplomatického zastoupení Uruguaye v Praze se československá vláda rozhodla ke stejnému kroku, tj. přeložit dosavadního velvyslance v Montevideu **Václava Malošíka** do Peru a na jeho místo vyslat prvního tajemníka ve funkci chargé d'affaires. (AMZV, 9. 4. 1975)

Na rozdíl od Chile, s nímž po převratu v září 1973 socialistické státy rozvázaly na příkaz z Moskvy diplomatické vztahy, v případě Uruguaye nebyla tato možnost vůbec na pořadu dne. V dané situaci zaslala Praha čs. velvyslanectví v Montevideu úkol „*nadále udržovat a dle možností rozšiřovat stykovou základnu s dosavadními i novými funkcionáři. Styky s pokrokovou opozicí, především KS Uruguaye, rozvíjet tak, aby nenarušovaly a neohrožily postavení čs. ZÚ.*“ (AMZV, 22. 11. 1978, s. 9) Vzájemné styky se omezily výhradně na hospodářskou oblast. Uruguayská vláda si nemohla dovolit ztrátu socialistických trhů a snažila se o udržování korektních styků. Vedoucí představitelé země, ať vojáci či civilisté, proto proti žádné socialistické zemi oficiálně nevystupovali. Tuto úlohu plnily masové sdělovací prostředky. O Československu tak byly publikovány články výhradně negativního charakteru (např. nálezy zbrani čs. výroby). Podobná situace platila i u zmínek o Uruguayi v čs. médiích. (AMZV, 22. 11. 1978) V červnu 1977 byl například v *Rudém Právu* otisknut článek o situaci v Uruguayi pocházející z pera **Oldřicha Pospíšila**, tehdejšího hlavního autora propagandistických textů o aktuálních problémech Latinské Ameriky: „*Za čtyři léta od takzvané nekrvavého puče prezidenta Bordaberryho se uruguayští fašisté stali co do intenzity a hloubky politického teroru vážnými konkurenty i svých chilských kolegů. Z jednoho hlediska je dokonce už předčili. Se šesti tisíci politických vězňů (při necelých třech milionech obyvatel) má dnes uruguayský režim prvenství. (...) S cynismem přímo ukázkovým nazvali pak věznitelé uruguayského lidu velký koncentrační tábor 40 kilometrů od Montevidea jménem Libertad (Svoboda). Tedy právě s takovou upřímností jako hitlerovci, kteří vyvěsili nad branou Osvětlení nápis Arbeit macht frei (Práce osvobozuje).*“ (Pospíšil, 1977)

Československo, jakož i další státy východního bloku, se zařadilo mezi nejvýraznější kritiky porušování lidských práv v Uruguayi. Organizace jako Ústřední rada odborů, Československý svaz žen, Československý svaz protifašistických bojovníků, Československý výbor solidarity s národy Afriky, Asie a Latinské Ameriky či Československý červený kříž zaslaly pravidelně do země protestní telegramy. Protesty Světové odborové federace a dalších mezinárodních organizací sídlících v Praze byly v Uruguayi vydávány za „*protesty Prahy*“, čímž měl vzniknout dojem, že se jedná o názory čs. vládních činitelů, kteří se tímto způsobem vměšovali do vnitřních záležitostí země. V tomto smyslu např. hovořil prezident **Bordaberry** ve svém prohlášení, které se 2. března 1975 objevilo ve všech uruguayských médiích. (Zourek, 2014)

V těchto mezinárodních komunistických organizacích působilo také několik

Uruguayců. Nejvyšší funkci zastával **Enrique Pastorino**, který byl v letech 1969 – 1978 prezidentem a následně do roku 1980 generálním tajemníkem Světové odborové federace. Po převratu nalezlo v Československu azyl také několik desítek uruguayských komunistů. Od roku 1976 žil v Praze např. bývalý senátor **Enrique Rodríguez**. Do roku 1977, do svého odjezdu do Moskvy, kde sídlilo vedení Komunistické strany Uruguaye, v Praze pobýval historik **Julio Rodríguez**. Uruguayci, kteří nebyli členy mezinárodních organizací či nevykonávali stranické povinnosti v Praze, našli útočiště v ostravských továrnách. Právě Ostrava tak byla místem s největší uruguayskou komunitou. Celkový počet uruguayských exulantů v ČSSR se pohyboval kolem třiceti osob. (Považan, 1980)

Uruguay byla pro ČSSR nadále zajímavým obchodním partnerem a díky výhodným nákupům vlny a kůží mělo na udržení styků zájem. Na uruguayském trhu se Československo udržovalo především díky dodávkám menšího strojního zařízení. Tehdejší ekonomickou politiku dokumentuje následující pokyn zasláný ústředím na čs. velvyslanectví v Montevideu: „*Využívat všech možností dovozu surovin, aniž bychom chtěli zvyšovat objemy dovozů, které by byly pro tuto zemi politicky výhodné.*“ (AMZV, 10. 2. 1975, s. 1) Na základě dohody z roku 1970 začala v září 1973 fungovat afilace Kara-Sur zaměřená na zpracování ovčích kůží. Afilace, v níž působili dva čs. pracovníci, byla zřízena pro čs. odběratele Kara Trutnov. Tato firma však v únoru 1975 začala překvapivě rušit objednávky z důvodu údajné špatné kvality dodávaných kůží. Afilace v Uruguayi se tak dostala do špatné finanční situace a v lednu 1978 byla prodána podniku Cubalan. (AMZV, 19. 1. 1978)

Dalším čs. projektem v Uruguayi byla montáž motocyklů Babetta a Jawa 350 zahájená roku 1974, resp. 1975 (Podnik zahraničního obchodu Motokov). Reklamní upozornění, že se jedná o čs. výrobky, bylo z politických důvodů možné poprvé prosadit až roku 1978. Roku 1977 se u strojů objevily technické nedostatky, což v budoucnu brzdilo jejich prodej. (AMZV, 7. 4. 1978) Většinu tehdejších uruguayských dovozů do zemí východního bloku tvořila surová vlna. SSSR, ČSSR a NDR patřily vedle Velké Británie k největším dovozcům této suroviny vůbec. Např. v roce 1977 se Československo zařadilo na třetí místo. (AMZV, 22. 11. 1978, s. 8)

Na konci sedmdesátých let se napjaté vzájemné vztahy částečně uvolnily. Podobně jako v případě Argentiny za to do značné míry mohlo zhoršení uruguayské relace s USA. V únoru 1980 byl do vedení uruguayského zastupitelského úřadu v Praze jmenován **Juan Alberto Buccino Clerico**, po

sedmi letech znovu diplomat v hodnosti velvyslance. **Buccino** si ale záhy začal uvědomovat specifické postavení uruguayského velvyslanectví, které se nalézalo v politické izolaci. Jeho počínání se vyznačovalo nervozitou a nespokojeností s pobytem v Československu, jakož i pečlivým studiem a zaznamenáváním negativních kampaní proti jeho zemi. Např. ve zprávě věnované průběhu XVI. sjezdu KSC konanému v dubnu 1981 upozornil na pasáž z projevu generálního tajemníka **Gustáva Husáka**, v níž jako příklady krvavých latinskoamerických režimů vedle Salvadoru, Chile, Paraguaye a Guatemaly uvedl rovněž Uruguay. **Buccino** označil projev za nepřijatelný, neboť Uruguay jakožto jediná z těchto zemí měla s Československem diplomatické styky na úrovni velvyslance. (ABS, 27. 5. 1981) Postupně byl ale jeho zájem vystřídán stereotypními zprávami, ve kterých pouze uváděl počet článků proti Uruguayi za jednotlivé měsíce, aniž by je blíže komentoval. Své diplomatické poslání v Praze považoval stále více za zbytečné, jak dokládá zpráva čs. tajné služby, která jeho činnost bedlivě sledovala. „*Více se věnuje soukromým zálibám, cestuje po Evropě, chodí v Praze na fotbal, na hokej apod.*“ (ABS, 19. 11. 1982, s. 1) Uruguayská vláda vyhověla **Buccinově** žádosti o odchod, k němuž došlo v únoru 1983, aniž by byl jmenován nový velvyslanec.

Na počátku osmdesátých let došlo k nárůstu obchodní výměny, zejména uruguayského vývozu do ČSSR. Na jeho podporu poskytla roku 1981 uruguayská Banco de la República Československu úvěr ve výši 4,5 milionu dolarů. Dobré obchodní kontakty mezi ideologicky zdánlivě antagonistickými režimy se odrazily v návštěvě náměstka ministra zahraničního obchodu **Jaroslava Jakubce** v červnu 1982, během které byla podepsána obchodní dohoda. Jednalo se o jedinou návštěvu na nejvyšší úrovni v období vlády diktatury. (AMZV, 3. 12. 1985) V roce 1984 Československo předstihlo SSSR a stalo se největším dovozcem uruguayské vlny. Jednalo se asi o 27 % uruguayského vývozu této položky. Československý export však navzdory podpisu obchodní dohody stagnoval a od roku 1982 dosahoval menších hodnot než v sedmdesátých letech. Československé organizace zahraničního obchodu o tento trh, jehož kapacita už tak byla značně omezena, kvůli problémům vízového a ekonomického charakteru nejevily zájem.

5 Období 1985 – 1989: hledání cest spolupráce

Poté, co v listopadu roku 1980 Uruguayci v referendu odmítli diktaturou navržený projekt ústavní reformy, byl následně zahájen pomalý proces

obnovení demokracie. Na rok 1984 byly svolány volby a dne 1. března 1985 došlo ke jmenování vlády **Julia Marii Sanguinettiho**. Prezidentovy inaugurace se zúčastnila čs. delegace vedená ministrem zemědělství a výživy **Miroslavem Tomanem**. V rozhovoru s prezidentem obě strany vyjádřily přání rozvíjet vzájemné vztahy ve všech oblastech. (AMZV, 6. 3. 1985)

Nová vláda, která zemi převzala v kritickém hospodářském stavu jako nejzadluženější zemi Latinské Ameriky na jednoho obyvatele, za svůj hlavní cíl označila dosažení hospodářské stability a obnovení ústavního charakteru země. Současně zahájila proces normalizace vztahů se socialistickými státy. Ještě roku 1985 obnovila diplomatické vztahy s Kubou a Nikaraguou. V roce 1988 navázala vztahy s Čínou. V lednu 1986 byl **Adolfo Linardi Montero**, jenž od roku 1983 vedl úřad v Praze jako chargé d'affaires, jmenován velvyslancem. Dosavadní československý chargé d'affaires **Josef Hroch** byl velvyslancem v Uruguayi jmenován již v prosinci 1985.

Tabulka č. 3: Zahraniční obchod Československa s Uruguayí v letech 1973 – 1987 v mil. USD

Rok	Vývoz	Dovoz	Saldo
1973	0,9	8,3	-7,4
1974	1,7	11,7	-10,0
1975	1,7	6,6	-4,9
1976	1,7	6,7	-5,0
1977	2,7	10,5	-7,8
1978	1,4	9,6	-8,2
1979	4,4	8,6	-4,2
1980	15,1	12,3	2,8
1981	9,3	15,5	-6,2
1982	1,0	9,1	-8,1
1983	0,4	12,1	-11,7
1984	0,5	15,6	-15,1
1985	0,5	18,0	-17,5
1986	1,0	12,3	-11,3
1987 (I. polovina)	0,5	5,5	-5,0

Zdroj: Zourek, 2014, s. 278, 281

S politickým uvolněním vzrostl počet oficiálních návštěv. V rámci své cesty po Evropě dorazila v září 1985 na pětidenní návštěvu delegace Široké fronty vedená jejím předsedou **Liberem Seregnim**, který byl za diktatury mnoho let vězněn. V listopadu 1985 pak přijela do Uruguaye další vládní delegace vedená

ministrem zahraničního obchodu **Bohumilem Urbanem**, která jednala mj. i s prezidentem **Sanguinetim**. (AMZV, 12. 11. 1985)

Podle původního plánu měl v červenci roku 1986 do Prahy dorazit ministr zahraničí **Enrique Iglesias** a navázat tak na historicky první návštěvu **Alejandra Zorrilly** v roce 1964. **Iglesias** však z časových důvodů navštívil pouze Sovětský svaz, Maďarsko a Bulharsko. (Zourek, 2014) K realizaci návštěvy nakonec došlo v září 1987, kdy **Iglesias** v rámci své cesty zavítal kromě ČSSR také do NDR a Polska. V rozhovoru s předsedou vlády **Štrougalem** obě strany konstatovaly, že bohužel není využíváno tradice dobrých styků a dobrého jména čs. výrobků na uruguayských trzích. Ministr **Iglesias** a jeho čs. protějšek **Bohuslav Chňoupek** následně podepsali kulturní dohodu a z podnětu čs. strany rovněž dohodu o spolupráci ministerstev zahraničí, na jejímž základě mělo docházet k pravidelným konzultacím aktuálních problémů. (AMZV, 14. 9. 1987) Téhož roku byla v Uruguayi zřízena pobočka argentinské afilace Škoda Platense pod názvem Škoda Platense de Montevideo. (AMZV, 22. 12. 1987) O významu, jaký Uruguay na jedné straně a státy východního bloku na straně druhé vzájemným stykům přikládaly, svědčí návštěva sovětského ministra zahraničí **Eduarda Ševrnadzeho** v říjnu 1987 a cesta prezidenta **Sanguinetiho** do Moskvy v březnu následujícího roku. Dne 24. března 1989 přijel na třídenní návštěvu ČSSR **Iglesiasův** nástupce v čele rezortu zahraničí **Luis Barrios Tassano**. (Archivo Histórico–Diplomático)

6 Období po roce 1989: vyklizení pozic

K historicky první návštěvě Uruguaye čs. ministrem zahraničí došlo v červenci 1990. Cesta **Jiřího Dienstbiera**, v rámci které navštívil také Argentinu a Chile, byla současně i první mimoevropskou cestou šéfa čs. diplomacie po politických změnách v listopadu 1989. V roce 1994, již po vzniku samostatné České republiky, se uskutečnila návštěva ministra zahraničních věcí **Sergia Abreua**. Ve stejném roce, během pobytu ministra školství **Antonia Mercadera**, došlo k podpisu kulturní dohody. K doposud jediné návštěvě hlavy státu došlo v září 1996, kdy Uruguay v rámci své cesty po Jižní Americe, navštívil **Václav Havel**. Spolu s ministrem hospodářství **Vladimírem Dlouhým** se zde sešel se zástupci organizace Mercosur. V projevu v uruguayském parlamentu pak **Havel** věnoval zvláštní pozornost otázce lidských práv. V roce 1998 Uruguay navštívil ministr zahraničí **Jiří Šedivý**. O rok později byla mezi oběma státy zrušena vízová povinnost.

Navzdory zmíněným návštěvám vysokých politických představitelů je třeba poznamenat, že konec studené války a změna zahraničněpolitické orientace Československa (od roku 1993 České republiky a Slovenska) znamenaly pokles zájmu o kontakty nejen s Uruguayí, ale i s celým latinskoamerickým regionem. V důsledku výrazných politických změn obchodní výměna po celá devadesátá léta stagnovala. Jednu z mála výjimek představovaly dodávky zbrojního materiálu firmy Omnipol. Od roku 1987 působila v Uruguayi také pobočka argentinské afilace Škoda Platense. Po jejím zániku v roce 1995 na její činnost již žádná afilace nenavázala. Ač v roce 1996 došlo k založení uruguayско-české hospodářské komory, její aktivity byly zcela zanedbatelné.

Závěr

Diplomatické vztahy mezi oběma státy byly navázány roku 1921, tedy brzy po vzniku samostatného Československa. Meziválečné období se neslo ve znamení snah o intenzifikaci a smluvní úpravu obchodní výměny. Diplomatické vztahy nebyly přerušeny ani v období druhé světové války, kdy Uruguay aktivně vystupovala na podporu okupovaného Československa. Tento přátelský postoj byl Prahou v pozdějších letech častokrát zmiňován. V období studené války byly možnosti Československa i Uruguaye jednat nezávisle značně omezené. Zatímco zahraniční politika komunistického Československa byla do jisté míry koherentní, v Uruguayi došlo k několika významným změnám. Jako za nejlepší období vzájemné relace je možné považovat šedesátá léta, a to navzdory jistému politickému napětí, a zejména pak druhou polovinu let osmdesátých. Nejhorší vztahy mezi oběma zeměmi naopak panovaly v období vlády civilně-vojenské diktatury v letech 1973 – 1985, kdy se Československo zařadilo mezi nejvýraznější kritiky porušování lidských práv v Uruguayi.

Největší pozornost obě strany vždy věnovaly vztahům ekonomickým. Východoevropské trhy byly Uruguayí tradičně považovány za výhodná odbytiště. Ani diktatura si nemohla dovolit omezit vazby na komunistické země, neboť právě ony pomáhaly vyrovnávat prohlubující se negativní bilanci zahraničního obchodu. Československo bylo v rámci zemí východního bloku považováno za nejserióznějšího a nejčitelnějšího partnera. Kromě nákupů masa a kůže byly významné především československé nákupy vlny, které zemi řadily na první místa mezi odběrateli této komodity. Současně Československo v zemi založilo několik podniků, avšak jejich rozvoj nepříznivě znamenal následný politický vývoj.

Podcenit nelze ani kontakty kulturní. Československo se začalo na tomto poli angažovat v polovině padesátých let a spolupráce s Uruguayí se záhy zařadila mezi vůbec nejúspěšnější v rámci celé Latinské Ameriky. Velkou popularitu si vydobyla zejména vážná hudba a film. Vyzdvihnout je pak nutné snímky **Jiřího Trnky**, které slavily mimořádné úspěchy na filmových festivalech. Bylo to právě dobré jméno československé kultury, které v mnoha případech napomohlo při prosazování politických a ekonomických zájmů.

Devadesátá léta symbolizovaná výraznými politickými změnami přinesla pokles zájmu o Latinskou Ameriku a slibný potenciál česko-uruguayské relace zůstal nenaplněn. Přestože došlo k návštěvám několika vysokých státních představitelů na čele s prezidentem **Václavem Havlem**, ekonomické styky byly, a dodnes stále jsou, zcela minimální.

Literatura:

- El Comercio exterior del Uruguay 1971 – 1977, Tomo 1.* 1978. Montevideo: COMCORDE, 1978.
- FARROPA, L. A. 1965. *El desarrollo económico del Uruguay: tentativa de explicación*, Montevideo: Oficina del Libro del Centro de Estudiantes de Ciencias Económicas de Administración, 1965.
- GALEANO, E. 1963. Los blues de Siberia y la Vieja Praga, al Ritmo de Nuestro Tiempo. In *Marcha*, 27. 12. 1963, s. 22 – 23.
- JŮN L. 1994. Československo-uruguayská obchodní jednání v letech 1946 – 1948. In *Časopis Národního muzea – řada historická*, 163, 1 – 2, 1994, ISSN 1214-0627, s. 61 – 67.
- Konzulární zastoupení Československa v cizině a cizích zemí v Československu v letech 1918 – 1974.* 1974. Praha: Federální ministerstvo zahraničních věcí, Archivně dokumentační odbor, 1974.
- LERIN, F., TORRES C. 1987. *Historia política de la dictadura uruguaya. 1973 – 1980.* Montevideo: Nuevo Mundo, 1987.
- MONCADA, J. 1961. Checoslovaquia: Punta de Lanza de la Penetración Comunista. In *El Día*, 25. 6. 1961.
- NÁLEVKA V. 1975. Los Congresos Eslavos de Buenos Aires y Montevideo en la Segunda Guerra Mundial. In: *Ibero-Americana Pragensia*, IX, 1975, ISSN 0536-2520, s. 107 – 122.

- NOVOTNÝ, J., ŠOUŠA, J. 1998. El intercambio comercial entre Checoslovaquia y Chile, el Uruguay, Perú, Colombia, Venezuela, Bolivia, Ecuador y el Paraguay en el período de entreguerras. In *Ibero-Americana Pragensia*, XXXII, 1998, ISSN 0536-2520, s. 219 – 238.
- POSPÍŠIL, O. 1977. Čtyři roky od puče v Uruguayi, Koncentrák nazývaný Svoboda. In *Rudé Právo*, 27. 6. 1977, s. 6.
- POVAŽAN, G. 1980. Našli u nás druhý domov. In *Smer*, 18. 7. 1980.
- Prvé jméno Lidice v J. Americe. 1943. In *Nová doba*, 5. 6. 1943, s. 3.
- Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa v cizině a cizích zemí v Československu 1918–1985*. 1987. Praha: Federální ministerstvo zahraničních věcí ČSSR, 1987.
- RASIN, M., 1958. Una Carta Abierta a los Legisladores Checoslovacos de Visita en Montevideo. In: *El País*, 13. 8. 1958.
- RADOVAN, J., PÁTEK, D. (a kol.) 1978. *Uruguay, Paraguay*, Praha: Institut zahraničního obchodu, 1978.
- ZOUREK, M. 2014. *Checoslovaquia y el Cono Sur 1945–1989. Relaciones políticas, económicas y culturales durante la Guerra Fría*, Praga: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2730-4.

ARCHIVO HISTÓRICO–DIPLOMÁTICO (Uruguay)

Checoslovaquia, Visita del Señor Ministro de Relaciones Exteriores, Doctor Luis Barrios Tassano a la República Socialista de Checoslovaquia, 1989.

ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK (ABS, Česká republika)

- I. správa SNB, 11746/000, TAL - schodzka, 8. 3. 1963.
- I. správa SNB, 11749/000, Krajanská base v Uruguayi, 27. 8. 1961.
- I. správa SNB, 11380/000, Návrh na zřízení rezidentury čs. rozvědky v Santiagu, 10. 10. 1961.
- I. správa SNB, 11381/000, Vyhodnocení práce po linii Uruguay za I. pololetí, 24. 7. 1961.
- I. správa SNB, 11381/000, Založení rezidentury při čs. vyslanectví v Montevideu – Uruguay, 2. 11. 1960.
- I. správa SNB, 11381/000, Agenturní prostředí v Uruguayi, říjen 1966.
- I. správa SNB, 11496/000, Dodávka československých zbraní pro policii, 20. 11. 1967.
- II. správa SNB, OB, RČ 564 MV, Uruguayské velvyslanectví v Praze – zpráva o průběhu XVI. sjezdu KSČ, 27. 5. 1981.

II. správa SNB, OB, RČ 564 MV, Žádost uruguayského velvyslance v Praze o odvolání a situace na ZÚ, 19. 11. 1982.

ARCHIV MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ (AMZV Česká republika)

Dokumentace teritoriálních odborů (DTO), Uruguay, kniha 1, 5. 7. 1956.

DTO, Uruguay, kniha 1, Hospodářská zpráva o Uruguayi, 14. 6. 1957.

DTO, Uruguay, kniha 1, Návštěva uruguayských poslanců v ČSR – ohlas v tisku, 22. 10. 1959.

DTO, Uruguay, kniha 3, Diskriminační opatření proti vyslanectví SSSR v Montevideu, 7. 10. 1961.

DTO, Uruguay, kniha 3, Některé aspekty zahraniční a vnitřní politiky Uruguaye zejména z hlediska vztahů k ZST, 15. 11. 1961.

DTO, Uruguay, kniha 4, Podíl ZST na zahraničním obchodu Uruguaye a pravděpodobné tendence dalšího vývoje – hospodářsko-politická zpráva, 22. 1. 1962.

DTO, Uruguay, kniha 4, Zpráva o vývoji čs.-uruguayské relace s hodnocením práce ZÚ Montevideo za uplynulé období, 2. 8. 1962.

DTO, Uruguay, kniha 5, Uruguaysko-čsl. obchodní vztahy – mimořádná tisková zpráva, 3. 1. 1963.

DTO, Uruguay, kniha 7, ZÚ Montevideo – zpráva o propagačním využití 20. výročí osvobození ČSSR, 25. 5. 1965.

DTO, Uruguay, kniha 8, 25. 3. 1966.

DTO Uruguay, kniha 10, Ohlas na československý vývoj v Uruguayi, 2. 6. 1968.

DTO, Uruguay, kniha 11, Vypovězení platební dohody mezi Československou socialistickou republikou a Východní republikou Uruguay, 13. 10. 1969.

DTO, Uruguay, kniha 17, Dodatek plánu práce ZÚ na rok 1975, 10. 2. 1975.

DTO, Uruguay, kniha 17, Informace o plnění hlavních úkolů čs. ZÚ v Montevideu, uložených poradou kolegia s. ministra ze dne 3. 2. 1972, 9. 4. 1975.

DTO, Uruguay, kniha 21, Uruguay – Club de Praga – provincia Mercedes – žádost, 21. 2. 1977.

DTO, Uruguay, kniha 22, ZÚ Montevideo – Zpráva o technické pomoci v zemi působnosti, 19. 1. 1978.

DTO, Uruguay, kniha 21, ZÚ Montevideo – zasílání tiskových materiálů, 7. 4. 1978.

- DTO, Uruguay, kniha 21, Informace o současném vývoji ve Východní republice Uruguay a o vzájemných československo-uruguayských vztazích, 22. 11. 1978.
- DTO, Uruguay, kniha 27, Zpráva o pobytu oficiální čs. delegace vedené ministrem zemědělství a výživy ČSSR Ing. Miroslavem Tomanem CSc. při příležitosti inaugurace prezidenta Dr. Julia Marii Sanguinettiho, 6. 3. 1985.
- DTO, Uruguay, kniha 27, Operativní informace o zasedání smíšené komise v Argentíně a jednáních v Uruguayi, vedených s. ministrem B. Urbanem, 12. 11. 1985.
- DTO, Uruguay, kniha 27, Hodnocení plnění bilaterálních smluv mezi ČSSR a UVR, 3. 12. 1985.
- DTO, Uruguay, kniha 28, Informace o průběhu a výsledcích oficiální návštěvy ministra zahraničních věcí Uruguayské východní republiky Enrique V. Iglesiasa v ČSSR, 14. 9. 1987.
- Teritoriální odbory–tajné (TOT), Uruguay 1955 – 1959, Informace o provokacích proti čs. výstavě a proti našemu a sov. ZÚ, 15. 11. 1956.
- TOT, Uruguay 1955 – 1959, Vyjádření ABO ke zprávě SSSR o ubytování uruguayského diplomata p. Galbiatiho, 4. 12. 1957.
- TOT, Uruguay 1955 – 1959, Zpráva o pobytu čs. parlamentní delegace v Uruguayi, 21. 8. 1958.
- TOT, Uruguay 1960 – 1964, Koncepce vztahů ČSSR-Uruguay, 28. 9. 1960.
- TOT, Uruguay 1960 – 1964, Politická informace – snaha o omezení dipl. styků Argentiny se zeměmi tábora socialismu – ohlas v Uruguayi, 1. 11. 1960.
- TOT, Uruguay 1960 – 1964, Podíl ČSSR na celkových vývozech Uruguaye, 29. 6. 1962.
- TOT, Uruguay 1960 – 1964, Záznam o jednání uruguayského ministra zahraničních věcí dr. Alejandro Zorrilla de San Martín, 18. 2. 1964.
- TOT, Uruguay 1965 – 1969, Zahraniční politika Uruguaye ve vztazích k socialistickým zemím, 16. 2. 1966.
- TOT, Uruguay 1970 – 1974, Zahraničně politické vztahy uruguayské vlády k ZST, 10. 1. 1970.
- TOT, Uruguay 1970 – 1974, Informace o čs.-uruguayských vztazích a čs.-bolivijských vztazích v souvislosti s nástupem nového čs. tituláře, 4. 11. 1970.
- TOT, Uruguay 1970 – 1974, Informace o současném stavu krajanského hnutí v Uruguayi, 23. 3. 1972.

Porady kolegia 1953 – 1989, kniha 29, Výhledový plán vztahů mezi ČSR a státy Latinské Ameriky, Pro schůzi kolegia MZV, 26. 9. 1957.

Porady kolegia 1953 – 1989, kniha 18, Zpráva o vzájemných vztazích Československé republiky s Latinskou Amerikou, 10. 11. 1955. AMZV f. DTO, Uruguay, kniha 6, Obchod ČSSR-Uruguay, 15. 5. 1964.

Porady kolegia 1953 – 1989, kniha 273, Zaměření a hlavní úkoly československé zahraniční politiky vůči Uruguayské východní republice, 22. 12. 1987.

NÁRODNÍ ARCHIV (NA, Česká republika)

1261/0/11, karton 223, informace č. 543, obal 15, Záznam o rozhovoru s. V. Kouckého s I. taj. ÚV KS Uruguaye s. Rodneyem Arismendim, 28. 8. 1964.

1261/0/11, karton 223, informace č. 543, obal 15, Záznam o rozhovoru s I. taj. ÚV KS Uruguaye s. Rodneyem Arismendim, 10. 3. 1967.